

ESPLUGUES
de **LLOBREGAT**
DESCONEGUDA

Carrers i paisatges

ESPLUGUES *de* LLOBREGAT DESCONEGUDA

Carrers i paisatges

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març 2017

© dels textos: David Tormo Benavent

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda:
Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:
Editorial Efadós

Assessorament lingüístic:
M. Neus Doncel Saumell

Amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Esplugues
de Llobregat.

Fotografia de portada:
Salvador Serra / Fons Família Prats-Malaret

Acrònims:
AMEL - Arxiu Municipal d'Esplugues de Llobregat
ICGC – Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya

ISBN Editorial Efadós: 978-84-16547-77-7
Dipòsit legal: DL B 5048-2017
Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org.

David Tormo

ESPLUGUES *de* LLOBREGAT DESCONEGUDA

Carrers i paisatges

AJUNTAMENT
D'ESPLUGUES

Fer memòria i fer volar la imaginació

PILAR DÍAZ

Alcaldessa d'Esplugues de Llobregat

La publicació de fotografies antigues de l'Esplugues de finals del segle XIX i de mitjan segle XX té un atractiu indiscutible. Ens convida a fer memòria d'uns temps passats o, si més no, a conèixer com era el poble, quins costums tenia la gent que formava part d'aquella vila de camps de conreu, de producció ceramista i agrícola.

Com ha canviat Esplugues en més de cent anys! Les fotografies són un testimoni valuós del pas del temps, de la transformació de la fesomia del municipi i de la seva gent. Aquí hi veiem els camps que envoltaven l'església de Santa Magdalena i les cases del barri del Raval de Sant Mateu –que va desaparèixer amb la construcció de l'autopista fa gairebé cinquanta anys–, una ballada de sardanes, festes patronals, nens i nenes a les escoles acompanyats pels

mestres, el trasllat del convent de Montsió, reconstruït pedra a pedra, els primers cotxes de motor, els comerços, competicions esportives, els escenaris cinematogràfics d'Esplugues City... En definitiva, imatges quotidianes de la vida a Esplugues que ens transmeten una certa nostàlgia, però diria que també ens conviden a imaginar com era el dia a dia d'aquella botiguera que despatxava embotits darrere del taulell de marbre, o d'aquell barber que tallava el cabell a nens i homes, o d'aquella mestra que es fotografiava, orgullosa, amb les seves alumnes, o del pagès que carregava el carro de palla... També és inevitable que intentem reconèixer aquell carrer, aquella plaça, on abans hi devia haver aquell camp de cultiu... El que us deia, un llibre per passar bones estones tot fent memòria i fent volar la imaginació cap a aquella *Esplugues desconeguda* per a molts.

Introducció

DAVID TORMO

Historiador

Ara fa divuit anys, el 1999, el projecte de L'Abans per a Esplugues em va donar l'opunitat de descobrir el meu poble. I dic *poble* perquè això és el que havia estat Esplugues abans de l'esclat demogràfic i urbanístic iniciat als anys cinquanta i que el va dur a convertir-se en la ciutat que és avui.

La meva vivència fins aleshores havia estat, doncs, la d'un món urbà. Molts havíem arribat a Esplugues sense tenir-hi arrels prèvies. Allí vam construir les nostres vides, mirant al futur, seguint el dia a dia, sense gaire temps ni gaires ganes de mirar al passat.

La ciutat que jo coneixia, que havia viscut en els meus 26 anys, no tenia gaire personalitat ni història.

La recerca endegada per al que seria la meva primera obra com a historiador em va demostrar com n'estava, d'equivocat. Esplugues tenia i té una personalitat i un caràcter propis, i també una Història, amb majúscules, que s'hauria de conèixer. Perquè, per estimar allò que ens envolta, que pot esdevenir invisible per massa quotidià, cal conèixer-ho i sentir-ho proper.

A través de les converses amb desenes de veïns i veïnes d'Esplugues, d'aquella Esplugues anterior al 1960, vaig descobrir un món nou, un altre poble. Un poble on tothom

CARLOS RODRIGUEZ ESCALONA / ICGC - Fons SACE

A VISTA D'OCELL

A la pàgina anterior, vista aèria d'Esplugues, probablement dels anys cinquanta. A la part central de la imatge s'aprecia la Sagrera o barri del Centre; a la dreta, al marge inferior, es perfilen els barris de la Plana, Montesa i el Gall a la part dreta de la imatge, i el de can Clota, a l'altra banda del barranc i, més enllà, can Vidalet.

LA SAGRERA

Als anys cinquanta del segle XIX, la darrera reforma de l'església de Santa Magdalena havia donat peu a la plaça del Pare Miquel d'Esplugues, definint la fisonomia d'aquest espai, emmarcat per can Cortada, can Pi i can Ramoneda, que es veu a l'esquerra de la imatge.

CUYAS / ICGC

es coneixia pel malnom de casa seva, on l'agricultura i el petit comerç van ser el motor de la població molt abans de l'arribada de les fàbriques i dels polígons. Una nova realitat plena de racons entranyables, carregats d'històries i de vivències que havien anat marcant i donant forma a la personalitat única dels *cargolins* i *cargolines*.

A tots ells els vull agrair, encara que sigui tard, aquella meravellosa oportunitat. Oportunitat que aquest treball m'ha permès reviure. Els confesso que, revisant les imatges, molts d'ells m'han tornat a venir a la memòria, amb els seus relats i històries de vida. Regals immensos i impagables que, modestament, els provaré de retornar a través d'aquestes pàgines. Pàgines que, espero, ajudin a difondre el passat d'una Esplugues desapareguda però que ha deixat una empremta. Una empremta que, amb no gaire imaginació, es pot trobar, palpar, en molts dels edificis i espais públics de la ciutat. Aquell poble d'origen medieval encara

és entre nosaltres. Només cal aturar-se un moment i mirar. L'Avenç, Robert Brillas, l'Ajuntament, la Sagrera, el Pou d'en Fèlix, el parc dels Torrents..., hi ha una munió de llocs que evocuen aquell passat, que hi mantenen lligams que van molt més enllà dels noms i les construccions.

Tornar-hi, passejar-hi còmodament des del sofà de casa a través de les imatges, és el que he pretès en aquest volum aprofitant la nova oportunitat que l'editorial m'ha brindat.

Per fer-ho, es proposa un recorregut a través dels quatre grans nodes o etapes de creixement d'aquell llogaret que el 946 aplegava cinquanta habitants i on avui conviuen més de 45.000 persones. Començarem pels orígens entorn de la Sagrera i tota la seva àrea d'expansió seguint l'eix de la carretera Reial fins a abastar el que avui coneixem com a *barri del Centre*.

Continuarem per la zona de muntanya, on hi hagué

un altre dels nuclis originaris, el raval de Sant Mateu, ja desaparegut. La Mallola, la Miranda, Ciutat Diagonal i Finestrelles, barris que, seccionats per l'autopista de la resta de la ciutat, pot arribar a semblar que no en formen part, però on es conserva una part dels seus orígens.

D'allí, de la muntanya, baixarem fins a la plana, on s'obriren els barris de la Plana, Montesa i el Gall, nascuts als anys vint del segle passat, per acabar a l'altra banda del barranc passejant per Can Clota i Can Vidalet.

Espero, doncs, que el lector gaudeixi d'aquest viatge pel temps i l'espai, i que pugui retrobar o descobrir de bell nou el poble que encara s'amaga dins la ciutat actual. Espero, també, que sàpiga disculpar que el guia, tot i ser-ne fill, faci ja divuit anys que va deixar Esplugues per un petit poble de la Terra Alta. Una gosadia aquesta, la de mostrar un món al qual ja no es pertany, que ha estat per a mi un honor i un privilegi fruit dels atzars del món editorial.

AUTOR DESCONEGUT / Fons MARIA NEBOT SOLEY

LA CREU DE TERME

L'any 1942, durant la celebració de la Santa Missió, es va inaugurar una nova creu de terme, erigida sobre la base de l'original d'època medieval, que va ser destruïda el 1788. La creu, que encara es conserva al carrer d'Apel·les Mestres, marcava un dels accessos al raval de Sant Mateu.

NIT DE REIS

A Finestrelles van ser els veïns els encarregats de proporcionar als infants del barri bons records de diades tan especials. El 1956, els Reis d'Orient visitaven els veïns del barri al restaurant El Mirador de Barcelona, prop de la Diagonal.

EMILIO GUILLÉN / AMEL - Fons GUILLÉN PAYÀ

CENTRE HISTÒRIC

La Sagrera, el cor d'Esplugues

L'actual barri del Centre abasta el que va ser un dels nuclis originals de la població, la Sagrera i tota l'àrea de creixement de la població fins als anys vint del segle passat. Entorn de l'església de Santa Magdalena, on l'any 964 s'aplegaven una desena de cases i cinquanta veïns, s'hi van anar consolidant masies i casetes de pagesos fins a l'any 1765. A partir d'aleshores, la construcció de la carretera Reial va promoure el desplaçament de la urbanització cap aquell punt. El carrer de l'Església, la carretera i el carrer de Montserrat van delimitar aquell nucli, que es va anar expandint cap al carrer d'Àngel Guimerà i el carrer dels Sometents. Aquest és, doncs, el marc pel qual passejarem en aquest primer capítol.

SALVADOR SERRA / FONS FAMÍLIA PRATS-MALARET

CAN RAMONEDA

Documentada al segle xv, deu el seu nom a un dels propietaris, Pau Ramoneda, que ho era el 1597. La imatge mostra el seu aspecte als anys vint, abans que el 1938 deixés de ser propietat de la família Ramoneda. Des d'aleshores ha anat canviant de mans, però ha conservat la seva inconfusible façana.

PLAÇA DEL PARE MIQUÈL D'ESPLUGES

La plaça, al bell mig de l'antiga Sagrera, va ser un dels espais centrals de la vida social de la població sorgida el 1844 arran de la reforma i l'engrandiment de l'església. A la dreta, una ballada de sardanes probablement del període anterior a la Guerra Civil.

